

Začněte panny zpívati ... a hráti, aneb líbezně rozšafná marginálie k ritornelům Michnovy *Loutny české*

PETR DANĚK – TEREZA DAŇKOVÁ

Věnováno památce Pavla Gilíka

Novodobá cesta za poznáním¹ hudební části Michnovy sbírky *Loutna česká* z roku 1653 nebyla a stále není zcela jednoduchá. Začíná ve 20. letech minulého století, kdy na existenci tohoto díla poprvé upozornil Emilián Trola svým článkem *Neznámé skladby Adama Michny*.² Odbornou veřejnost v něm seznámil s existencí dvou jedinečných pramenů k Michnově *Loutně české*: informoval především o svém nálezův popisu, resp. výpisu z Michnovy díla, který náhodně objevil v pardubickém muzeu, a zároveň upozornil na tištěný hlas varhan, označený jako „Organo“, který byl součástí sbírky hudebního archivu Strahovského kláštera.³ Trola jednoznačně pochopil a doložil, že oba svojí podstatou odlišné prameny k sobě patří a představují do té doby neznámé Michnovo dílo. V textu své studie Trola oba prameny charakterizuje, zabývá se jejich původem a celé dílo na základě srovnání pramenů analyzuje, veden snahou o určení typologie Michnových písní v této sbírce. Pardubický rukopis připisuje na základě titulní strany pramene kantoru Matějovi Devotymu.⁴ Strahovský tištěný varhanní part charakterizuje: „... skládá se ze 4 listů malého formátu,

1) Tento příspěvek vznikl v rámci Programu rozvoje vědních oblastí na Univerzitě Karlově č. P12, *Historie v interdisciplinární perspektivě*, podprogram *Fontes*.

2) TROLDA, Emilián: *Neznámé skladby Adama Michny (Příspěvek k dějinám české církevní hudby XVII. stol.)*, in: Sborník prací k padesátým narozeninám profesora Dra Zdeňka Nejedlého 1871–1928, Praha 1929, s. 69–101, přílohy, s. 1–3. Studie je přesně datována: 16. července 1928, nicméně autor v úvodu textu poznamenává: „Když se pochlubím teprve dnes, tedy skoro po devíti letech, jedním ze svých nálezů, vysvětluje se věc tím, že jsem se neuspokojil pouhým nálezem, nýbrž, že jsem šel po stopách dál, abych látku doplnil...“, čímž lze objev popisu *Loutny* v Pardubicích datovat již kolem roku 1920.

3) TROLDA, op. cit. v pozn. č. 2, s. 82: „Svého času ukázal mi vdp. dr. Romuald Perlík, hudební archivář na Strahově, v tamější sbírce jeden varhanní hlas, tištěný bez udání autora, místa a roku, — titulní stránka nese pouze nápis ‚Organo‘ —, jehož provenience byla jmenovanému archiváři neznáma. K svému udivení jsem zpozoroval, že jednotlivé odstavce onoho varhanního hlasu nesou mně už známé nadpisy: ‚I. Předmluva‘ atd. až ‚XIII. Smutek bláznivých panen‘. Laskavostí jmenovaného archiváře bylo mi dovoleno onen hlas si opsati, a tu jsem zjistil, že soprán pardubický a organo na Strahově jsou skutečně hlasy jedné a téže skladby.“

4) Pardubický pramen je podle sdělení kurátorky Věry Doležalové ze dne 25. 1. 2014 v současné době uložen ve Východočeském muzeu, Zámek č. p. 2, 530 02 Pardubice, ve sbírce rukopisů pod signaturou Rkp 366/8.

jehož rozměry nelze více udati, neboť byl nešetrnou rukou silně ořezán a to tou měrou, že na zevním okraji každé b-stránky zmizely klíče, předznamenání, taktová znamení a začáteční noty, na každé a-stránce poslední noty každého řádku.“ O kousek dál v textu své studie uvádí důležitý údaj: „Obsahově jest hlas nesmírně zajímavý tím, že nám sděluje opět něco nového: všem 13 písním předchází totiž ritornello.“⁵ V závěru svých úvah o *Loutně* uvádí optimistickou představu: “Znajíce takto nejvyšší a částečně nejnižší hlas, mohli bychom písně alespoň přibližně rekonstruovati...”⁶ Zároveň však vyjádřil určitou skepsi v souvislosti s možnou rekonstrukcí ritornelů: „... zato by se rekonstrukce ritornelů sotva zdařila. Je sice patrné, že motivicky souvisely s příslušnou písní, avšak stopa se hned ztrácí. I kdyby byl bas úplný, lze na něm vybudovati nekonečně mnoho melodií.“⁷

Myšlenku rekonstrukce samotných písní však Trola postupně realizoval.⁸ Podle dochovaného rukopisného materiálu z jeho pozůstalosti, který je dnes uložen v Národním muzeu – Českém muzeu hudby (dále NM-ČMH) v Praze,⁹ je patrné, že se *Loutnou* zabýval v několika etapách. Ve složce *Loutna česká* najdeme tři Troldovy rukopisy. Prvotní je jeho poněkud chvatně pořízený opis strahovského tisku varhanního partu. Trola ho přepsal tužkou na čtyři strany menšího formátu notového papíru a označil jako „Organo. [Michna]“. Pořízení pečlivě datoval na konci přepisu: 23. IX. [19]27. Zaznamenal do něj nejspíše vše, co šlo z poškozeného tisku přečíst. Opis vychází důsledně z předlohy,¹⁰ což mimo jiné znamená, že poničená, chybějící či nečitelná místa vypouští. Vedle notové linie basu a značek pro číslované bas obsahuje Troldův přepis i označení ritornelů a uvedení názvu písní v záhlaví každé skladby. U první skladby *Předmluva* opsal Trola z předlohy i označení obsazení. Ritornelu je připsáno „2. Violi“. Obdobně u závěrečné skladby sbírky opsal z předlohy upřesnění, že píseň doprovázejí „3 Violae“.

Druhý rukopis v Trolově složce tvoří osm stran partitury Michnovy *Loutny*, která vychází ze strahovského opisu a pardubického Devotyho přepisu vokálního hlasu.¹¹ Je to již spartace, ve které je vepsán též návrh realizace generálního basu, a jsou řešena i místa, chybějící ve strahovském exempláři. Ta jsou dokomponována. Jedná se však o úseky v délce maximálně několika taktů. Třetím rukopisem je jednostránkový relativně úhledný rukopis čtyř prvních písní z *Loutny české*, které jsou seřazeny a přepracovány do jakési suity určené pro klávesový nástroj. Písně jsou poněkud upraveny, na závěr prvních tří je tužkou vepsána modulace, převádějící interpreta do další části úpravy. U jednotlivých částí

5) TROLDA, op. cit. v pozn. č. 2, s. 83.

6) Tamtéž, s. 83.

7) Tamtéž, s. 83.

8) V mezidobí se věnoval i dalším Michnovým dílům, srov. Bibliografie Troldových článků a studií, in: BUCHNER, Alexandr: *Hudební sbírka Emiliána Trola*, Sborník Národního musea v Praze, Sv. VIII-A, Historický č. 1, Praha 1954, s. 125 ad. Autorem této bibliografie je Jaroslav Bužga. Dále kupř. SLAVICKÝ, Tomáš: *Emilián (Emil) Trola (1871–1949). Stručný životopis v datech a bibliografii*, Hudební věda, roč. 37, 2000, č. 3–4, s. 178–179.

9) Srov. sign. NM-ČMH XXVIII E 33. Také BUCHNER, op. cit. v pozn. č. 8, s. 77.

10) V podstatě i formátem zvoleného notového papíru.

11) Trola na titulní straně tohoto svého rukopisu uvádí: „Partitura byla sestavena toliko z 2 hlasů: sopránu v pardubickém museu (rkp.) a organa (anonymní tisk) na Strahově. Vedle těchto unikátů jiných hlasů dosud nalezeno nebylo.“

jsou uvedena moderní tempová označení (Andante con moto, Piu mosso, Allegro, Energico).¹² Teprve až v roce 1943 vydal Emilián Trola v pražském nakladatelství Františka Nováka v nově zřízené edici *Sada z hudby dávné* svoji rekonstrukci Michnovy Loutny české.¹³ Rekonstrukci, jak sám uvádí ve vydavatelské zprávě, uskutečnil za použití zmíněných dvou pramenů, tedy sopránového hlasu z tzv. Devotyho opisu a z varhanního partu díla, „uloženého ve vitrině hudebního archivu na Strahově“.¹⁴ Součástí edice byla i fotografie rozevřeného hlasu strahovského varhanního partu a titulní strana a dvoustrana s druhou písní *Powolani Duchowne Newiesty Dialogus* z Devotyho opisu.¹⁵ Vydavatelská zpráva svým způsobem precizuje některé informace o obou pramenech. Na dlouhou dobu byla Troldova edice jediným zdrojem informací o Michnově sbírce a podkladem pro řadu hudebních realizací, ale také inspirací pro studie literárně historické.¹⁶

K novému objevu, který však dlouho zůstal bez podstatné muzikologické či interpretační odezvy, došlo až v druhé polovině 60. let 20. století, kdy v periodiku *Hudební věda* vyšla krátká zpráva jihlavského muzikologa a sbormistra Bohdana Sroky o nálezů tisku particella Michnovy Loutny české.¹⁷

Autor popisuje šťastnou náhodu, která vedla k nalezení tisku *Loutny* v pramenu uloženém v muzeu v Soběslavi,¹⁸ a konstatuje, že hodnota nálezů spočívá v tom, že konečně existuje plná vokální verze díla. Opět však upozorňuje na skutečnost, že zcela chybí instrumentální hlasy, které tvořily ritornely uvozující a lemující jednotlivé písně. Stručnost celé zprávy a zřejmě i její malá dostupnost ve specializovaném periodiku způsobila, že pramen dlouho nikdo nevyužil k hlubšímu hudebnímu poznání tohoto Michnova díla.

Srokova zpráva o objevení konvolutu Michnových tisků obsahující *Loutnu českou* však kuriózně nebyla skutečným objevem. Se soběslavským tiskem particella Michnovy *Loutny* pracoval již v listopadu 1965 Jaroslav Bužga, a to v souvislosti s průzkumem fondů a sbírek hudebnin uložených v Čechách. Z tohoto rozsáhlého a záslužného studia českých

12) Na druhé straně listu je záznam písně *Ej letí zlatá orlice, z nebeské vlasti od Otce* z Holanovy sbírky *Kaple královská*, který je přeškrtnut, a u toho je připsáno: „č. 5. 8. 9 je v Památníku Nejedlého“ a „č. 6. 7. 10. 11. 12. a 13 na zvláštních arších“. Holanovi Rovenskému se Trola také věnoval – srov. BUCHNER, op. cit. v pozn. č. 8, s. 56. Z druhé poznámky je patrné, že vytvořil suitu zřejmě z celé Michnovy *Loutny*.

13) MICHNA, Adam z Otradovic: *Loutna česká*, edice *Sada z hudby dávné / kniha první*, Praha 1943.

14) Tamtéž, Vydavatelská zpráva, s. I–IV.

15) Přetisky Troldovy fotografie jedné stránky strahovského partu a titulní strany z Devotyho uvádí i Michael Pospíšil na zadním předeští všech čtyř svazků (partů) své edice (rekonstrukce) *Loutny české* z roku 1998. Viz pozn. č. 32 této studie.

16) Úplné texty Michnových písní z *Loutny české* obsahuje již Troldova studie z roku 1930, srov. TROLDA, Emilián: *Loutna česká Adama Michny z Otradovic*, Vlast, roč. XLVI, 1930, s. 392–402, 465–470. Text *Loutny* je uveden i v publikacích: ŠKARKA, Antonín: *Adam Michna z Otradovic, Das dichterische Werk*, Wilhelm Fink Verlag, München 1968, s. 123–144; TICHÁ, Zdeňka: *Adam Václav Michna z Otradovic*, Melantrich, Praha 1976, s. 215–238.

17) SROKA, Bohdan: *Nález původního tisku Michnovy Loutny*, Hudební věda, roč. 5, 1968, č. 4, s. 641–644. Zpráva obsahuje i dvě nepříliš kvalitní fotografie z nalezeného tisku, a to dvojstranu s písní *Matky Boží slavná nadání*.

18) „V loňském roce [1967, pozn. P. D.] si jihlavský okresní archiv vyžádal pro svého externího spolupracovníka výtisk Michnovy České Mariánské muziky z muzea v Soběslavi. Tento výtisk není bohužel kompletní, chybí tu několik listů z první části. Je však bohatší o původní tištěné vydání *Loutny české*, která je svázána s Mariánskou muzikou v jeden celek, a z toho důvodu zřejmě unikla pozornosti archivářů. Bohužel ani tímto nálezem nemáme Michnovu *Loutnu* celou. Nalezený výtisk obsahuje pouze zpěvní hlasy podložené continuum.“ SROKA, op. cit. v pozn. č. 17, s. 641.

institucí a hudebnin, které v nich byly uloženy, vznikl *Průvodce po pramenech k dějinám hudby*, vydaný tiskem až v roce 1969.¹⁹ Jaroslav Bužga, i přes svůj profesní zájem a specializaci na hudbu barokního období, v mezidobí toto svoje zjištění nikterak neprezentoval. V roce 1966 tak vychází prvé vydání edice Michnovy *Svatováclavské mše*, v jejíž předmluvě Jiří Sehnal píše, když charakterizuje dochované Michnovo dílo: „*Loutna česká*, Praha 1653 (dochoval se jen tištěný part varhan v hud. archívu na Strahově a opis sopránového partu v měst. muzeu v Pardubicích).“²⁰

Particello Michnovy *Loutny české* se po vydání Srokovy zprávy zřejmě na čas ztratilo, či se stalo nedohledatelným. Vyplývá to alespoň z informací Jiřího Sehnala v úvodu jeho studie *Písně Adama Michny z Otradovic*, kterou publikoval v roce 1975.²¹ Zároveň ale připomenul zajímavou úvahu o možném výskytu *Loutny* v Městském muzeu v Třebíči s odvoláním na seznam fondu pořízený roku 1945.²²

Ke skutečnému veřejnosti dostupnému využití a interpretaci soběslavského pramene Michnovy *Loutny české* tak došlo až v roce 1984, kdy Státní vědecká knihovna v Českých Budějovicích ve spolupráci s Jihočeským nakladatelstvím vydala faksimile celého díla, doplněné o edici, kterou připravil Martin Horyna,²³ rozšířenou o studii a michnovskou bibliografii, kterou napsal a sestavil Julius Hůlek.²⁴ Edice vycházela pouze z tisku, který byl v té době uložen v Muzeu husitského revolučního hnutí v Táboře, pracoviště Soběslav,²⁵ pod sign. VI H 5,²⁶ protože se jednalo o důležitější, obsáhlejší a samozřejmě autentičtější pramen, než byl Devotyho neúplný opis. Ke strahovskému varhannímu partu bylo možno přihlídnout jen prostřednictvím fotografie v Troidově edici:²⁷ pramen, uložený v nezpracované pozůstalosti po R. Perlíkovi OPraem., se totiž stal nezvěstným a pro badatele nedostupným.²⁸ Martin Horyna realizoval linii generálního basu při „respektování zvláštností Michnovy harmonické představitosti“. Zároveň však uvedl ve vydavatelských poznámkách: „Hudebník zběhlý ve hře generálního basu může návrh modifikovat podle

19) *Průvodce po pramenech k dějinám hudby. Fondy a sbírky uloženy v Čechách*, Jaroslav Bužga, Jan Kouba, Eva Mikanová, Tomislav Volek, Academia, Praha 1969, srov. zpráva J. Bužgy: s. 254, Soběslav, Okresní muzeum Tábořska, zámek Lžín. Bužga mj. uvádí: „přes 10 kancionálových tisků ze 17. až 19. století (mj. Michnova Mariánská muzika 1647 a *Loutna česká* 1653)“.

20) Srov. MICHNA, Adam Václav: *Missae Sancti Wenceslai*, Musica Antiqua Bohemica, Seria II, 1, Editio Supraphon, Praha 1966, 1984², ed. Jiří Sehnal, předmluva s. V.

21) Srov. SEHNAL, Jiří: *Písně Adama Michny z Otradovic (1600–1676)*, Hudební věda, roč. 12, 1975, č. 1, s. 3, pozn. č. 3.

22) Tamtéž, s. 3.

23) Podle osobního sdělení Martina Horyny začal edici připravovat v roce 1983. Pramen byl v té době již dostupný.

24) MICHNA, Adam z Otradovic: *Loutna česká*, Státní vědecká knihovna v Českých Budějovicích – Jihočeské nakladatelství, České Budějovice 1984.

25) Dnes Husitské muzeum v Táboře. Blatské muzeum v Soběslavi a Veselí nad Lužnicí, Petra Voka 152 (Rožmberský dům), 392 01 Soběslav. Podle sdělení knihovnice Blatského muzea Jany Likařové ze dne 24. 1. 2014 nemá v současné době exemplář *Loutny české* platnou signaturu z důvodů rekatalogizace knihovny Blatského muzea. Fond starých tisků prochází v době vzniku tohoto textu stěhováním do nového depozitáře.

26) Srov. MICHNA, op. cit. v pozn. č. 24, s. 57.

27) MICHNA, op. cit. v pozn. č. 13, obrazová příloha po s. 50.

28) Viz dále pozn. č. 33.

svých schopností a podle povahy generálbasového nástroje.²⁹ Upozornil také, že: „Celé původní vydání *Loutny české* obsahovalo kromě námi použitého pramene a generálbasového partu ještě několik hlasů houslí a viol k instrumentálním ritornelům a mezihrám, ty však dosud nebyly nalezeny.“³⁰

Michnova *Loutna česká* se po vydání této edice stala součástí repertoáru řady souborů, které se specializovaly na interpretaci barokní hudby.³¹ Vzniklo i několik nahrávek a bylo jen otázkou času, kdy se interpreti pokusí hypoteticky rekonstruovat také instrumentální ritornely a doprovody, aby konečná podoba interpretovaného díla byla co nejbližší původní verzi. Nejdůležitější si v tomto ohledu počínal Michael Pospíšil, který na základě své bohaté zkušenosti interpreta české barokní hudby a za použití osobité empatické metodologie vytvořil hypotetickou verzi ritornelů a instrumentálních doprovodů *Loutny české*.³²

V roce 2009 publikovala pracovnice strahovské knihovny Marie Kletečková krátkou nálezkovou zprávu, díky které se odborná veřejnost dozvěděla, že Troidou identifikovaný, avšak dlouhodobě neznámý part Organo je opět přístupný. Nalezen byl v pozůstalosti Romualda Perlíka v podobě popsané Troidou.³³ Protože se jedná o důležitý pramen k Michnově *Loutně*, který vlastně nebyl nikdy publikován v úplnosti, otiskujeme jeho digitální fotografie v příloze této studie.

Nejnověji, v roce 2013, shrnul téměř všechny dosavadní známé informace k *Loutně české* Jiří Sehnal ve své monografii o Adamu Michnovi z Otradovic.³⁴ Přehledně v ní popisuje vývoj poznání a hudebního objevování tohoto Michnova díla. Inspirativně se mj. zamýšlí i nad funkcí dochovaného particella ze Soběslavi a vyslovuje názor, že dílo vyšlo „patrně v malém počtu výtisků“.³⁵ Sehnal se zároveň domnívá, že *Loutna* je „prvním dokladem české duchovní tvorby pro domácí prostředí“ a oceňuje ji jako jedinečný „uzavřený cyklus

29) Srov. MICHNA, op. cit. v pozn. č. 24, s. 59–60.

30) Tamtéž, s. 57.

31) Srov. kupř. nahrávky *Loutny české* na webových stránkách <http://alarmo.nostalghia.cz/zd/zd.htm>

32) Srov. MICHNA, Adam z Otradovic Jindřicho-Hradecký: *Loutna Česká*, ed. Michael Pospíšil, Brno 1998, zvláště s. 30–31 partu Organo. A také Pospíšilovo průvodní slovo k nahrávce Adam Václav Michna, rytíř z Otradovic, *Loutna Česká*, Ritornello, Arta Records 1996, F1 0075-2, booklet s. 5: „Náš vlastní znovu opravený přepis *Loutny* vychází sice z particellu ze Soběslavi, ale srovnává ho také s dobovými úpravami v jiných pramenech a dobovou tiskařskou a interpretační praxí. Chybějící ritornely vznikly doplněním chybějících částí generálbasu do pravděpodobné podoby a následným komponováním vrchních hlasů. Výsledek sice může být mnohoznačný, ale v kontextu s jinou Michnovou a dobovou evropskou produkcí dává smysl. Navíc v Michnově době najdeme celou řadu podobných úprav – patřilo to ostatně k povinnostem kantora či kapelníka. Z poměrně nenápadného a dlouhou dobu nevyužitého torsa původních ritornelů můžeme poměrně spolehlivě ocenit souvislosti mezi ‚vypustitelnými‘ předehrami, písněmi, op. z *Loutny české* a jinými Michnovými písněmi a skladbami, a mezinárodním písňovým repertoárem, Michnovi jistě dobře známým. Instrumentální ritornely jsou tak často vlastně jakýmsi ‚dešifrovacím klíčem‘ k náladě a poslání vlastních písní.“ Lze se oprávněně domnívat, že Pospíšil nepracoval s Devotyho opisem, ani se strahovským tiskem.

33) KLETEČKOVÁ, Marie: *Znovunalezení partu „Organo“ k Michnově Loutně české*, Hudební věda, roč. 46, 2009, č. 1–2, s. 206–207. Součástí zprávy je i fotografie dvoustrany varhanního partu, písní IX.–XII. Originál pramenu srov. Strahovská knihovna, Strahovské nádvoří 1/132, 118 00, Praha 1, Pozůstalost Romualda Perlíka, karton 1266 28. Proč Romuald Perlík nezařadil varhanní part zpět do hudebního archivu, je otázka, na kterou už nejspíš není třeba dnes hledat odpověď. Titulní strana varhan nicméně nese razítko: Archivum musicum Strahov.

34) SEHNAL, Jiří: *Adam Michna z Otradovic – skladatel*, Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2013, zvl. s. 105–111. Titulní strana *Loutny české* na s. 193, obr. 27.

35) Tamtéž, s. 107.

Maskaron / Mascaron

lutu tří tisků *Magnificat* z počátku 17. století, které pocházejí z bývalé knihovny františkánského kláštera ve Slaném a dnes jsou deponovány ve Vlastivědném muzeu tohoto města.⁴⁰

Objevený pramen, který je v kompletní podobě obrazovou přílohou této zprávy, patří do souboru instrumentálních hlasů / partů vytištěných bezpochyby společně s particellem uloženým dnes v Soběslavi. Svědčí o tom jejich formát a tiskařský materiál ve všech užitých prvcích (notové znaky, osnova, klíče, kustody, koruny, písmena apod.), včetně vytištěného shodného maskarona na konci obou tisků.

Objevený pramen lze charakterizovat podobně, jako Emilián Troida popsal part varhan z knihovny strahovského kláštera⁴¹ nebo jak popisují editoři díla z roku 1984 v kritických poznámkách particello.⁴² Nalezený pramen tvoří dva listy o velikosti 31 × 19 cm, které jsou

36) Tamtéž, s. 107.

37) Tamtéž, s. 108.

38) Tamtéž, s. 109–111.

39) Leden 2014.

40) Vlastivědné muzeum ve Slaném, Masarykovo náměstí 159, 274 01 Slaný, fond Františkáni Slaný, sign. 879. Tisk unikl pozornosti Evy Mikanové, která se fondem zabývala v souvislosti s přípravou Průvodce v roce 1967. Srov. *Průvodce po pramenech*, op. cit. v pozn. č. 19, s. 252–253, Slaný (okres Kladno), Vlastivědné muzeum, nám. 9. května čp. 159.

41) Srov. MICHNA, op. cit. v pozn. č. 13, Vydavatelská zpráva, s. III: „Organo’ jest nadpis na přední straně anonymního tištěného hlasu, uloženého ve vitrině hudebního archivu na Strahově. Tisk se skládá ze 4 listů; formát, původně větší, je dnes následkem sestříhnutí okrajů již jen 122 × 173 mm. Vnitřní nepaginované stránky obsahují každá 6 až 7 notových systémů. Identifikování anonymního tisku, na němž není ani název, ani impressum, by nebylo možné, kdyby tam nebyly vytištěny v začátku každé písně tytéž nadpisy, jaké nesou zpěvy rukopisu Pardubického musea.“

42) Srov. MICHNA, op. cit. v pozn. č. 24, s. 57, Kritické poznámky: „Loutna česká je zde přívazkem první Michnovy písňové sbírky Česká mariánská muzika z roku 1647. Obě sbírky jsou téhož formátu (17 × 14,5 centimetrů). Loutna česká na mnohem tenčím papíru s nezřetelným filigránem.“ K tomu srov. i SROKA, op. cit. v pozn. č. 17, s. 644.

o duchovním sňatku duše“.³⁶ Skladby této sbírky označuje jako první ritornelové písně na našem území³⁷ a polemicky doplňuje Troidovy úvahy o tanečnosti jednotlivých skladeb a vlivu dobové instrumentální hudby na Michnu.³⁸

Tyto úvahy a samozřejmě i všechny předchozí hypotézy, které se týkají zvláště instrumentálních ritornelů, mohou být v současné době korigovány. Další šťastná náhoda totiž způsobila, že se v nedávné době³⁹ objevil part prvních houslí (*Violino primo*) celého díla. Založen byl zcela nelogicky v basovém svazku konvo-

potištěny z obou stran a přeloženy, takže výsledný formát houslového partu má velikost 15,5 × 19 cm. Jeden z listů nese vcelku čitelný filigrán, jenž se nám bohužel nepodařilo identifikovat.⁴³

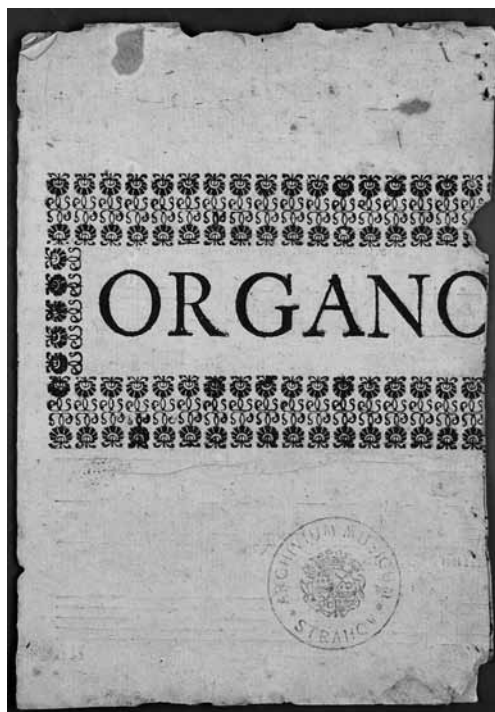
Pramen obsahuje part prvních houslí, či spíše vrchní melodický hlas ke všem ritornelům, které uvozovaly jednotlivé písně sbírky, a dvěma písni (XI. a XIII.). Houslový part je notován v G klíči. Poslední ritornel a zároveň i píseň je určen první viole a notován v altovém klíči. Ritornely jsou označeny římskými čísly od I. do XII. (chybně označení poslední skladby) a názvy písni, které následně uvádíme v transliteraci:

- I. Předmluwa.
- II. Powolání Duchowne Newesty. Dialogus
- III. Matky Boží sláwná nadánj.
- IV. Swadebni Prstynek.
- V. Panenska Laská.
- VI. Žehnanj s Swětem.
- VII. Duchowni Swadebnj Lazeň.
- VIII. Dussy wěno.
- IX. Andělske Přatelstwi.
- X. Swadebni Wěneček.
- XI. Den Swadebnj. Začjněte Panny z piwatj.
- XII. Domácý Wogna mezy Dussy a Tělem.
- XII. (sic!) Smutek blazněych Panen (sic!). O žalostné dījmánj:

I když doposud stále nemáme k dispozici všechny instrumentální hlasy Michnovy *Loutny české*, nově objevený part prvních houslí umožňuje mnohem přesnější rekonstrukci celé sbírky, protože vytváří společně se strahovským tiskem varhanního partu jednoznačnější melodicko-harmonický základ ritornelů a zároveň nám mnohé napovídá i o způsobu užití nástrojů v písni celé sbírky. Z poznámek v nalezeném houslovém partu je více než pravděpodobné, že nástroje, vyjma generálbasového doprovodu, který je uplatněn v celé sbírce i ritornelech, hrály společně s vokálními hlasy pouze v písni č. XI. *Den svatební*, u které je uvedeno „Canto & Violino“. Označení nástroje je uvedeno v singuláru, takže se lze domnívat, že tuto píseň doprovázely pouze první housle. U písni č. XIII. (v nalezeném partu mylně označené jako XII.) *Smutek bláznivých panen*, je oproti tomu uvedeno „Canto & 3 Violae“. Je tedy evidentní, že v tomto ritornelu a písni hrály tři violy (smyčcové nástroje), ale je velmi pravděpodobné, že hrály „pouze“ tři violy za doprovodu klávesového nástroje. Ale žádný jiný! Užití nástrojů v Michnově *Loutně české* bylo tedy ve skutečnosti mnohem střednější, než se doposud mezi interprety předpokládalo a užívalo.⁴⁴

43) Jedná se o městský znak se dvěma věžemi. Srov. obrazová příloha k této studii.

44) I když se E. Trola také domníval, že *Loutna česká* byla provozována „s obligátním doprovodem 2–3 smyčcových nástrojů“, srov. TROLDA, Emilián: *Česká církevní hudba v období generálbasovém. II. (1639–1648)*, Cyril LX, 1934, č. 7–8, s. 78. Stejný názor vyjadřuje i J. Sehnal, kupř. v předmluvě k MICHNA, op. cit. v pozn. č. 20, s. IV.

**Adam Václav Michna z Otradovic: Loutna česká /
The Czech Lute**

Part varhan / Organ part

Královská kanonie premonstrátů na Strahově, pozůstalost Romualda Perlíka, karton 1266 28 / Royal Canonry of Premonstratensians at Strahov, Romuald Perlík's estate, carton 1266 28

Titulní strana / Title page

The image shows an open manuscript with two pages of musical notation. The left page is titled "I. Předmluva. Organo." and contains several staves of music. Below the first staff, it says "2. Violi." and "3. Canti. Kdožby té chvaliti žádá:". Below the second staff, it says "Povolání Duchovních Nevěst. Dialogus." and "Kdožby Bohyně.". The right page is titled "III. Matky Boží slavná nadání." and contains several staves of music. Below the first staff, it says "Ritornello." and "O vinné vína Godino: O přecadešná Lívino:". Below the second staff, it says "IV. Svádebný Prstýnek." and "Ritornello." and "Kleopatra Běda Žena:". Below the third staff, it says "V. Panenská Laška." and "Ritornello.". The manuscript is written in a historical style with various musical symbols and clefs.

Písňe 1-5 / Songs 1-5

VI. Schnání s Světem.
 Sem všichni lidé:
 Ach gah' vo mně!

VII. Duchovní Svádební Lázeň.
 Ritornello.
 Bli gři Lázeň ztopena: *repete 2*
 VIII. Duffy tréno.
 Ritornello.
 Pověstí Sedce. *Repete 2*

Písň 6-8 / Songs 6-8

IX. Angeštké Přátelství.
 Nebší Kavaleroze:

X. Svádební Běněček.
 Pošpře mně:

XI. Dm Svádební.
 Sacně Panny

XII. Domácy Wozna mezy Duffy a Řétem.
 Ritornello.

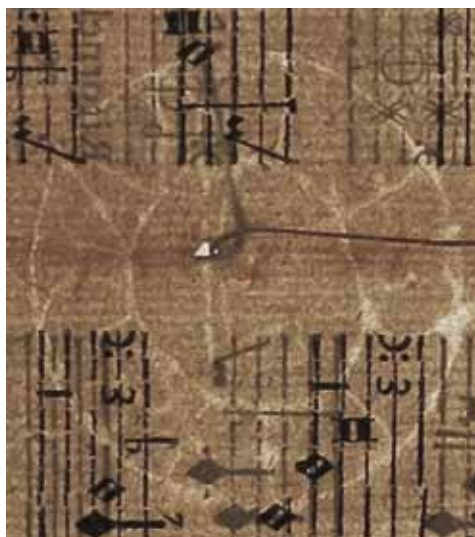
Písň 9-12 / Songs 9-12

Píseň 13 / Song 13

Filigrány užitého papíru / Watermarks of the paper used
v partu varhan / in Organo

v houslovém partu / in Violino

Adam Václav Michna z Otradovic:
Loutna česká / The Czech Lute
Part prvních houslí, Vlastivědné
muzeum ve Slaném / First violin part,
Regional Museum in Slaný, sign. /
shelf mark 879

Titulní strana / Title page

The image shows an open musical manuscript with two pages. The left page contains three songs, and the right page contains three songs. Each song is titled and includes a "Ritornello" section. The notation is in a historical style, likely 17th or 18th century. The left page has the following titles: "I. Přemyslůva. Violino I.", "II. Povolání Dabenne Nerešp. Dialogus.", and "III. Marty Boží slavná nadání.". The right page has the following titles: "IV. Svadbu Průmek. Violino I.", "V. Panenská Loďka.", and "VI. Getmani a Směrem.". The manuscript is bound in the center, and the pages are slightly aged.

Písňe 1-6 / Songs 1-6

Violino I.

VII. Duchoveni Svadobni Lajst.

Ritornello.

VIII. Duffy vino.

Ritornello.

IX. Anbérke Prátesitel.

Ritornello.

X. Svadobni Vencel.

Ritornello.

XI. Dni Svadobni.

Ritornello.

Canto & Violino.

Svobozny Panny j smery.

XII. D.

Písň 7-11 / Songs 7-11

Violino I.

XII. Demácy Vozna mecy Duffy a Velen.

Ritornello.

XIII. Smutek blazněch Panen.

Viola prima.

Ritornello.

Violino I.

© svobozny Panny j smery.

Canto & Violino.

Písň 12-13 / Songs 12-13